

אבטחת מוסדות חינוך ברשויות המקומיות

מוסדות חינוך = מוס"ח

מתקפת הטרור של השביעי באוקטובר ופרוץ מלחמת חרבות ברזל פגעו בתחושת הביטחון האישי של תושבים בעורף הישראלי. בימים הראשונים של אוקטובר כל דמות חשודה או רעש לא מזוהה הקפיץ בניינים ושכונות שלמות. הביקוש לנשיאת כלי ירייה ולעיבוי האבטחה במוסדות הציבור ובבתי העסק השונים זינק בצורה קיצונית.

הורים אשר חששו לשלוח את ילדיהם למערכת החינוך ולמסגרות פנו בדרישות לראשי רשויות להצבת מאבטחים בבתי הספר ובגנים. במקביל לדרישה זו, נערך גיוס מילואים של לפחות 20% מהעובדים בחברות האבטחה ויחד עם העלייה החדה בביקוש נוצר משבר חמור בחברות אלו. בתגובה לפערים הורים קידמו יוזמות למימון פרטי והוספת מאבטחים לגנים של ילדיהם. ראשי רשויות ניצבו בפני אתגר מקומי בניסיון למציאת פתרון על אף שהחלטה על הצבה של מאבטחים חמושים במרחב הציבורי אינה בידיהם, אלא נתונה להחלטת משטרת ישראל, משרד החינוך והמשרד לביטחון לאומי, לפי החוק.

לאור זאת, פיקוד העורף יצאו בפרויקט שייתן מענה למצוקת הרשויות, פרויקט שנקרא "בני המקום", כאשר תושבי השכונות מתגייסים למילואים תחת פיקוד העורף ומשמשים בפועל ככיתת כוננות שכונתית לאבטחת מרחבים ציבוריים ואתרים אסטרטגיים במרחב הציבורי בערים. אחת מהמשימות המרכזיות של הפרויקט הוגדרה למטרות עיבוי מערך האבטחה של מוסדות החינוך בעיר, כהשלמה למערך המוסדי הקיים.

"בני המקום" הוקם כפתרון זמני למצב החירום והוא הסתיים או עתיד להסתיים ברשויות רבות כבר החודש עם שחרורם של חיילי המילואים החוזרים לשגרת חייהם. עם זאת, תחושת חוסר הביטחון של התושבים והמצב הביטחוני לא השתנו, עם הפיגועים בעורף והרקטות שעדיין נורות על בסיס יום-יומי. בנוסף, הפרויקט הזמני כיסה בפועל על פערים קיימים מזה זמן רב במערכי האבטחה של מוסדות החינוך העירוניים.

כבר מספר שנים עשרות ראשי רשויות חוזרים ומתריעים בפני השרים הרלוונטיים, כי מערכי האבטחה במוסדות החינוך שבאחריותם דלים ואינם מספיקים. בחברה הערבית המצב עוד קשה יותר, כאשר שיעור בתי הספר המאובטחים עומד על 61% בלבד ורק גני ילדים בודדים מאובטחים וזאת על אף שיעור הפגיעה שעולה על הממוצע הארצי ברשויות אלו. לכן, עכשיו יותר מתמיד, כשהאיום הביטחוני התגבר נדרש פתרון אמיתי להגנה על מוסדות החינוך של ילדינו.

המסמך לפניך מציע סקירה קצרה של נושא אבטחת מוסדות החינוך ומפרט את חלוקת האחריות, מודל המימון, העקרונות לקביעת רשימת מוסדות החינוך אשר זוכים למימון ואלה אשר זקוקים לפתרונות ברמת הרשות המקומית.

נבחרת ציבור חשובה היכרותך עם נושא אבטחת מוסדות החינוך, הקריטריונים לפיהם מודל האבטחה פועל, מתוקצב והפערים הקיימים במיוחד בשל המציאות הביטחונית המורכבת וסיום פעילותם של "בני המקום" לעיבוי מערכי האבטחה ברשויות.

רקע: האחריות לאבטחת מוסדות חינוך מוגדרת במספר החלטות ממשלה שהתקבלו לאורך השנים: 5719, 912, 4514 ו-3738 ומוטלת בעיקר על משטרת ישראל. בפועל, מערך האבטחה מנוהל בצורה משותפת על ידי: הרשויות המקומיות, משרד החינוך, המשרד לביטחון לאומי ומשטרת ישראל. לרשות המקומית אחריות ישירה לאבטחת מוסדות החינוך שבתחומה, הפועלים ברישיון משרד החינוך, באמצעות קצין ביטחון מוסדות חינוך הפועל תחתיה (להלן: קב"ט מוס"ח). כחלק מאחריותה הכוללת לביטחון הפנים, משטרת ישראל אחראית ישירות למניעת פעילות חבלנית עוינת והפרות סדר ציבורי במוסדות החינוך, על הנחיה, פיקוח ובקרה של המאבטחים והקב"טים במוסדות. זאת, בתיאום ובסיוע של משרד החינוך, בפיקוח ובקרה על קב"ט המוס"ח ברשויות, בפרסום נהלים, חוזרי מנכ"ל והנחיות רלוונטיות בנושא.

החלטות הממשלה מתייחסות בנפרד לאבטחת גני ילדים ולמגזר הלא יהודי:

- ▽ גני ילדים - החלטה 4514 משנת 2005 קבעה כי רק גני הילדים שאבטחתם מומנה בידי הסוכנות היהודית עד אותה עת, ימשיכו להיות ממומנים, אולם במשך השנים תקציב זה נשחק והמצב כיום הוא שרק כ-7% מגני הילדים מקבלים שירותי אבטחה.
- ▽ מגזר לא יהודי - ב-2011 החלטת ממשלה 3738 קבעה שבמגזר הלא יהודי יוצבו בודקים ביטחוניים לא חמושים ולטובת כך מומנו בזמנו 529 תקנים בלבד. עד היום ההחלטה לא שונתה ולא תוקצבו תקנים נוספים על אף שבמשך השנים נפתחו מוסדות חינוך חדשים במגזר.

הנסיגה החוקי וסמכויות המאבטחים:

חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור שנחקק ב-2005 הקנה למאבטחי מוסדות חינוך סמכויות בנושא מניעת אלימות והפרות סדר ציבורי. לפי החוק המאבטחים רשאים להשתמש בכוח סביר על מנת למנוע מאדם כניסה למוסד, להוציא אדם מהמוסד, לעכב אדם עד להגעה של שוטר, כל זאת במקרה של מעשה אלימות במקום או למול אדם אחר, איום ממשי וכיו"ב. לפי החוק המאבטח לא רשאי להפעיל סמכויות אלו כלפי קטין, אלא לבקשת עובד הוראה המועסק באותו מוסד.

בעלי תפקידים:

1. קב"ט מוס"ח - מינוי של הרשות המקומית במרכז כוח אדם פנימי/חיצוני בהתאם לתקנות העיריות (מכרזים לקבלת עובדים ברשויות המקומיות). מנהל את כלל מערך האבטחה במוסדות החינוך ברשות. כפוף מנהלתית ומקצועית למנהל יחידת חירום ובטחון הרשות. מונחה מקצועית גם על ידי מנהל תחום ביטחון, בטיחות וחירום מחוזי במשרד החינוך.
2. מאבטח חמוש - מינוי של קב"ט המוס"ח הרשותי.
3. מפקח חברת האבטחה במוסדות חינוך - מינוי של חברת האבטחה, מאושר ע"י קב"ט המוס"ח של הרשות ומועסק ע"י הרשות, לצורך פיקוח ובקרה על עמידת חברת האבטחה בתנאי החוזה והנחיות משטרת ישראל בכל הקשור לאבטחת המוס"ח ברשות. בדרך כלל, בהסכם השנתי שנחתם בין הרשות לחברת האבטחה, נקבע כי חברת האבטחה תמנה את המפקח. תפקידו וחובותיו, לפי דרישות משטרת ישראל, מוגדרים בהסכם.

חובות הרשות המקומית באבטחת מוס"ח:

ככלל אחריות הרשות היא לנהל את מערך האבטחה בשטח, בזמן שגרה וחירום, ולדאוג להתקשרויות והחוזים לבעלי התפקידים הנדרשים למערך. מטעם הרשות נדרש למנות קב"ט מוס"ח שהוא הגורם המקומי שאמון על ניהול ותפעול כולל של מערך האבטחה במוסדות החינוך ברשות. מידי שנה הרשות נדרשת להתקשר עם חברת אבטחה מורשית שמעמידה מאבטחים ואמצעים לטובת אבטחת מוס"ח, בהתאם לדרישות משטרת ישראל. כמו-כן, הרשות אמונה על נושאים כמו תקינת המאבטחים ברשות, מענה לליקויים במיגון המוסדות, קליטת המועמדים לתפקיד המאבטח, הכשרות ורענונים של המאבטחים ועוד.

מימון:

לפי אוגדן ההנחיות של משטרת ישראל משנת 2018, "משטרת ישראל מעבירה מימון לאבטחת מוסדות החינוך בהתאם להחלטות הממשלה בתחום המוס"ח ועל בסיס החלטת מנכ"ל רה"מ, מנכ"ל משרד החינוך והנחיות המשרד לבט"פ לקריטריונים שנקבעו למתן תקן אבטחה במימון/ בהשתתפות המשרד לבט"פ". קביעת המוסדות בהם תוצב אבטחה נעשית בתיאום בין משרד החינוך למשטרת ישראל בהתאם לקריטריונים שנקבעו על ידי המשרדים. עמידה בדרישות המשטרה מהווה תנאי לאישור תקני אבטחת מוסדות חינוך ולהעברת תשלום לרשויות. הזכאות לשעות אבטחה ניתנת לפי סוג המוסד החינוכי (יסודי, על יסודי, גנ"י, חינוך מיוחד). תעריף המקסימום למימון פעילות האבטחה במוס"ח ברשויות, הנו התעריף שנקבע ע"י המשרד לבט"פ/ את"ב לשנת הלימודים.

המימון ניתן לשעות האבטחה המבוצעות בפועל ולכן הרשויות המקומיות נדרשות להעביר למ"י באופן שוטף דיווח על שעות האבטחה לטובת קבלת המימון ממשרד לבט"פ. לרשות קיימת אפשרות להמשיך ולהציב את המאבטח מעבר לשעות הזכאות היומית שהוגדרו וזאת במימון הרשות עצמה.

הקריטריונים להצבת מאבטח מוס"ח במימון של משרד הבט"פ:

מימון משרד לבט"פ באבטחת תקן במוסד חינוכי כרוך בעמידה בתנאים מצטברים:

- ↓ המוסד בעל סמל מוסד מוכר של משרד החינוך.
  - ↓ במוסד לומדים מעל 100 תלמידים.
  - ↓ במוסד קיימת "חליפת מיגון" הכוללת: גדר בגובה 2 מטר, שער וביתן שמירה תקני.
  - ↓ המוסד עומד בקריטריונים שנקבעו על יד משרד החינוך, משטרת ישראל ומשרד לבט"פ.
  - ↓ סך שעות האבטחה נקבעות בהתאם לשעות הלימוד הפורמאליות, כפי שנקבעו על פי משרד החינוך, זכאות יומית וסוג מוסד.
- משטרת ישראל רשאית לבצע שינוי עיתי בדרישות בהתאם לשיקוליה המבצעיים והמקצועיים.

זכאות הרשות למימון אבטחת מוס"ח הנה בהתאם לתנחנים הבאים:

- ↓ מאבטח במימון מ"י בשיעור של 64% ובתנאי שהרשות משלימה את היתרה (36%).
- ↓ מאבטח במימון מלא - מימון מלא ע"י מ"י (100%).
- ↓ כל מוסד חינוכי שיאושר לו תקן אבטחה חדש, זכאי למימון בשיעור 64% בלבד, למעט בירושלים או במקומות בהם אישר משרד לבט"פ באופן פרטני.

העקרונות להצבת מאבטחי מוסדות חינוך:

1. מגזר יהודי (החלטה 5719 מ-1995 והחלטה 4514 מ-2005)

- ⊕ קביעת המוסדות בהם תוצב אבטחה ושעות הזכאות נקבעות בהתאם לסוג המוסד החינוכי, כפי שהוגדר בהחלטות הממשלה וסיכום מנכ"ל רה"מ, משרד החינוך והמשרד לבט"פ לעניין זה.
- ⊕ הצבת מאבטחים במוסדות חינוך במימון משרד לבט"פ. המימון תלוי תקציב.
- ⊕ הקריטריונים המצטברים למימון משרד הבט"פ:
  - קיומו של איום פח"ע.
  - קיומו של צורך מבצעי להצבת המאבטח.
  - בבי"ס לומדים מעל 100 תלמידים (חריג לעניין זה בי"ס לאוטוסיסים וחנ"ש שנבחנו נקודתית), בגילאים 6-18.
  - ביה"ס מוכר על ידי משרד החינוך ובעל רישיון הפעלה וסמל מוסד רשמי.
  - גדר בגובה 2 מטר, שער וביתן שמירה תקני.

2. מגזר לא יהודי (החלטה 3738 מ-2011)

- ⊕ אושרו 529 תקנים בלבד במימון משרד הבט"פ. המימון תלוי תקציב.
- ⊕ אגף הביטחון במשרד החינוך קובע בהערכות מצב עיתיות באילו מוסדות יש צורך להצבת מאבטח.

3. אבטחה מדלגת במוס"ח לא מאובטח

מטרתו של מערך האבטחה הניידת (מדלגת) היא לאבטח מספר מוסדות חינוך. מודל זה מופעל ברשויות שבהן משטרת ישראל קבעה שיש צורך מבצעי וזאת על בסיס תקנים קיימים או תקנים שאושרו ייעודית למודל זה ע"י משרד הבט"פ. משטרת ישראל בוחנת מעת לעת את תפיסת האבטחה ואת הצורך בהרחבת המערך המדלג בשיתוף משרד החינוך ומחוזות המשטרה.

פערים

1. חשש ממשי כי מערך האבטחה לא יעמוד במצבי חירום ומתקפות פתאומיות - ראשי רשויות שונים זועקים ומלינים מזה מספר שנים, בפני הממשלה, שמערכי האבטחה במוס"ח הם דלים ואינם מספקים.
2. עלויות אבטחה בשעות פעילות בית ספר מוגדרות רק לפי שעות הלימוד הפורמאליות, בעוד שפעמים רבות בבית הספר מתקיימת פעילות שאינה פורמלית וגם במסגרת פעילות זו נדרשת אבטחה. רשויות חזקות יוכלו להוסיף שעות אבטחה במימון הרשות, לעומת רשויות חלשות שלא יוכלו ויאלצו לקבל החלטה על סגירת שערי בית הספר או הפעלת בית הספר בשעות מסוימות ללא אבטחה.
3. חוסר שוויון בביטחון - רשויות חזקות ועשירות בתקציב יכולות לממן לעצמן אבטחה לעומת רשויות חלשות שתלויות במימון הממשלתי.
4. סדר עדיפויות לקוי במימון הממשלתי של האבטחה - דווקא מוסדות החינוך של בני ובנות הגילאים הכי רגישים ומוחלשים - גני הילדים - אינם מקבלים מענה ממשלתי ואינם נמצאים בראש סדר העדיפויות הלאומי.
5. אפליית המגזר הלא יהודי - לפי החלטת ממשלה 3738 ברשויות במגזר הלא יהודי מוצבים בודקים ביטחוניים שאינם חמושים בלבד, בנוסף התקציב לאבטחת מוסדות במגזר הלא יהודי מוגבל ולכן ישנם מוסדות רבים שאינם מתוקצבים ואינם זכאים לתקני אבטחה. מרכז המידע והמחקר של הכנסת פרסם

לאחרונה נתונים על כך שבמגזר היהודי 77% מבתי הספר מאובטחים, במגזר הערבי 67%, במגזר הדרוזי 92% ובמגזר הבדואי רק 23% מבתי הספר מאובטחים. בנוסף, ההחלטה על הצבת בודקים שאינם חמושים מביאה למצב בו לבודקים אין יכולת להגן על עצמם או על התלמידים בעת מתקפה לעבר המוסד. כמו-כן, בני החברה הערבית מופלים בתהליכי קבלה לתפקידי אבטחה וניהול, בין אם על אי שירות צבאי/משטרה ובין אם בטענת "רקע ביטחוני שלילי". בנוסף, נתונים מראים כי הרשויות מהמגזר הלא יהודי נמצאות במצב כלכלי-חברתי גרוע מרשויות המגזר היהודי ואף מופלות תקציבית. כל אלו עלולים להוביל להתגברות הפשיעה והאלימות ברחוב הערבי ולכרסום בביטחון הפנים של הרשויות הערביות ובכלל.

6. העדר שקיפות בתקצוב, בדיון בכנסת בנושא במאי 2023 טען מנהל אגף בכיר, חירום ביטחון בטיחות ממשד החינוך שהתקציב אשר מועבר לרשויות דרך המשרד לביטחון לאומי לא מנוצל במלואו.
7. הפרטה של שירותי ביטחון - במצב של חוסר מענה ביטחוני ותחושת חוסר מוגנות של התושבים קמות להן התארגנויות פרטיות, לא ממוסדות, לא תמיד מוכשרות, שפועלות ללא בקרה וללא תיאום עם כוחות הביטחון. זה עלול להוביל למצב של פגיעה בחפים מפשע, דו"צים ואכיפה ממניעים אידיאולוגיים שלא על פי החוק.

ישנם פערים רבים אשר עולים מהסקירה, פערים שהיו קיימים שנים רבות עוד בטרם פרוץ מתקפת השביעי באוקטובר ומלחמת חרבות ברזל, פערים שעלו לסדר היום הציבורי בלחץ הורים וראשי רשויות בכל תקופה ביטחונית רעועה. נראה שהפתרון של "בני המקום" וגיוס מילואים עם תחילת המלחמה דחה את הקץ באשר לשאלת אבטחת מוסדות החינוך, שאלה שנפתחת מחדש כעת עם שחרורם של מגויסי המילואים של "בני המקום", חיילי המילואים של פיקוד העורף אשר עיבו את מערכי השמירה ברשויות המקומיות. במאבק על משאבים ואחריות בין המשרדים השונים אשר מופקדים על אבטחת מוסדות החינוך, נשארים ראשי הרשויות ללא פתרונות מספקים ושערי מוסדות החינוך במקומות רבים בישראל ישארו ריקים.

מידע נוסף:

אחוז מוסדות החינוך המאובטחים והשוואה לאחוזי פשיעה (תיקים משטרתיים ל-1000 נפש) מתוך פרסום של מרכז המידע והמחקר של הכנסת מאי 2023 -

https://fs.knesset.gov.il/25/Committees/25_cs_mmm_2454042.pdf

מכון שיטה הוא מכון מדיניות ומחקר העוסק בקידום הדמוקרטיה המקומית

ופועל לחיזוק נבחר הציבור והרשויות המקומיות בישראל.

לחצו [באן](#) להצטרפות לקבוצת העדכונים השקטה.

לחצו [באן](#) להצטרפות לרשימת התפוצה שלנו.

כתבו לנו: info@shittah.org